

MASOFALI O'QITISH TIZIMIDA YUZAGA KELADIGAN MUAMMOLAR

Suvonberdiev Mirzo-G'olib Baxromovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Raqamli iqtisodiyot va axborot

texnologiyalari kafedrası

Magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada masofali o'qitish tizimida yuzaga keladigan muammolar haqida so'z yuritilgan. Samarali boshqariladigan elektron ta'lim umumta'lim va xususan, universitet ta'limida zamonaviy ta'limni innovatsion rivojlantirishning muhim omillaridan biridir. An'anaviy ta'lim modellarini to'ldiradigan muvozanatli elektron ta'lim globallashuv, ommaviy "internetlashuv" va xizmatlar va texnologiyalarning ijtimoiylashuvi sharoitida ta'lim tizimini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishi bo'lishi kerak.

Kalit so'zlar: masofaviy o'qitish, ta'lim, ta'lim texnologiya, internet, fan.

Barchaga ma'lumki masofali o'qitish tizimi shu kungacham mavjud bo'lgan ta'lim yo'nalishidan biridir. Lekin uning dolzarb va asosiy tizimdan biriga aylanishiga sabab COVID-19 bo'ldi. Bu vaqtgacha barcha ta'lim muassasalari asosiy tizim sifatida an'anaviy ta'limdan foydalanishar edi. Pandemiya davrida yuzaga kelgan holatdan so'ng masofali ta'lim tizimiga o'tish bu tizim yurtimizda tezkor tezlikda rivojlanishiga asosiy omil bo'ldi. Bu o'z navbatida turli xil muammo va kamchiliklar keltirib chiqardi. Chunki ta'lim tizimini o'zgarishi katta o'zgarishlar sirasidandir. Oliy ta'lim muassasalari bu o'zgarishlarga qisman tayyor edi. Chunki OTM lari platformalarida Moodle(LMS) tizimini yo'lga qo'yishgan edi. Lekin undan foydalanish qamrovi keng yo'lga qo'yilmagani sababli OTM larni ham yuzaga kelgan muammolar chetlab o'tmadi. Barcha ta'lim muassasalarida yuzaga kelgan muammolardan eng muhim va dolzarblarini quyida ko'rishingiz mumkin. Ular:

Internet

Raqamli texnologiyalarning yetishmasligi

Platformalardan foydalanish ko'nikmasi

Kommunikatsion muammolar (O'qituvchi va Talaba o'rtasida)

Masofaviy talim metodologiyasi

Amaliy bilimlarning yetishmasligi

Internet – masofali ta'lim tiziming asosi hisoblanib, barcha ma'lumot va media fayllar almashinuvi internet orqali amalga oshiriladi. Online ta'lim jarayonida yaxshi tezlikka ega internet kerak bo'ladi. Afsuski O'zbekistonning to'liq barcha hududlari birday internet tarmogi bilan qamrab olinmagan. Hattoki viloyatlar markazlarida ham internet tezligi pastligi ta'kidlangan. Markazdan uzoqda bo'lgan hududlarda internetga ulanishga imkoniyat mavjud emas. Bu esa olib borilayotgan online darslarning qamrovi hududlar kesimida bir xil bo'lmasligini anglatadi.

Raqamli texnologiyalarning yetishmasligi – online dars jarayonidagi yana bir muhim jihatdan biri bo'lib, talabalar online darslarni ko'rishi uchun va o'qituvchilar dars jarayonini amalga oshirishlari uchun zarurdir. Hech kimga sir emas, shunda oilalar borki butun oila 1 ta gadgetni ishlatadi va ular texnik vositadan navbatma-navbat foydalanishadi. Ba'zi bir oilalarda hattoki u gadgetlar bo'lmasligi ham mumkin. Bu esa o'z navbatida yangi ta'lim tizimi ba'zi talabalarga yetib bormayotganini bildiradi.

Platformadan foydalanish ko'nikmasi – Masofaviy ta'lim jarayonida turli xildagi platformalardan qo'llanilindi. Misol tariqasida OTMlarda ta'lim tizini boshqarish uchun Moodle platformasidan foydalanilgan bo'lsa, online darslarni amalga oshirish uchun Zoom ilovasidan foydalanildi. Bu platformalarni ishlatish uchun o'z navbatida ko'nikma zarur bo'ladi. Bu muammo nafaqat platformadan foydalanishni bilish balki texnik vositadan ham to'g'ri foydalanishni bilmaslikni ham o'z ichiga oladi. Ba'zi holatlarda talabalar va

murabbiylar texnik vositasidan to'liq foydalanishni bilmasliklari ma'lum boldi. Buning natijasida talaba va o'qituvchilarga texnika va platformalardan foydalanishni o'rganish kabi qo'shimcha vazifalarni yukladi.

Kommunikatsion muammolar va Masofaviy talim metodologiyasi – yuzma-yuz muhitda muloqot bir zumda sodir bo'ladi, bu o'quvchilarga javob olish va chalkashliklarni aniqlashtirishni osonlashtiradi. Elektron ta'lim muhitida muloqot ko'pincha asinxron bo'ladi, ya'ni o'qituvchi va talaba o'rtasida bo'shliq mavjud. Bu bo'shliqlarda tushunmovchiliklar paydo bo'lishi oson - ba'zida muammoni tuzatishdan oldin qor to'plashiga imkon beradi.

"Muloqot deganda odamlarning xabarlarini jo'natish va qabul qilish jarayonlari tushuniladi, shunda yuborilgan xabar va qabul qiluvchi tomonidan tushunilgan xabar o'rtasida yaqin yaqinlikka erishiladi." Muloqot uch xil - tinglash, kuzatish va o'qish. Masofaviy ta'lim tizimida muloqot sezilarli darajada og'zaki va yozma til orqali amalga oshiriladi, ikkinchisi esa nisbatan kattaroq rol o'ynaydi. Yaxshi ta'lim oddiy muloqotdan ko'ra ko'proq narsadir. Agar talaba unga aytilgan so'zni shunchaki takrorlasa, bu etarli emas. O'qituvchining tashvishi shundaki, talaba matnni osongina tushunishi kerak. Haqiqiy ta'lim faqat muloqot harakati o'quvchining muloqot qobiliyatlariga doimiy va mazmunli qo'shimcha qilishda muvaffaqiyat qozonganida paydo bo'ladi. Masofaviy ta'limdagi muloqot bir tomonlama bo'lmasligi kerak, balki talaba va o'qituvchi/repetitor o'rtasidagi muloqotni talab qiladi. Doimiy o'zaro fikr-mulohazalar bilan reaksiya va o'zaro ta'sir bo'lishi kerak. Masofaviy ta'limda aloqa tizimi ishlamay qolsa, masofaviy ta'lim tizimi to'g'ri ishlay olmaydi. Buning uchun o'qituvchi muloqot haqida bir qancha narsalarni bilishi kerak. Muloqotning maqsadi o'qituvchining fikrini talabaga aytib berish emas, balki talabalarda muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish masofaviy muassasaning asosiy vazifasidir. Demak, o'qituvchi ko'nikmalarni rivojlantirish va takomillashtirish yo'llari va vositalarini taqdim etishi kerak. Muloqotdagi to'siqlar nafaqat maqsadlarning xilma-xilligidan, balki noto'g'ri kodlash va noto'g'ri aloqa vositasini tanlash tufayli ham yuzaga keladi.

Amaliy bilimlarning yetishmasligi – Onlayn ta'lim nazariy qism bilan shug'ullanishi mumkin bo'lsa-da, u o'rganishning muhim tarkibiy qismini, ya'ni amaliy o'rganishni o'tkazib yuboradi. Aytishlaricha, biz biror narsa qilsak, haqiqiy o'rganish sodir bo'ladi, chunki biz kontseptsiyani tushunamiz. Qisqasi: eshitamiz, unutamiz; biz ko'ramiz, eslaymiz va qilamiz, tushunamiz [16].

Har qanday fan sinfining eng yaxshi qismi bu sinfda o'qitiladigan tajribalarni o'tkazish uchun laboratoriyalarga borishdir. Amaliy mashg'ulotlarsiz fan darsi to'liq bo'lmaydi. Videoni tomosha qilish o'qituvchining tajribalarni o'zimiz bajarayotganiga guvoh bo'lishdek quvonchni keltirib chiqarmaydi.

Ingliz tili, sotsiologiya yoki boshqa gumanitar fanlar kabi nazariy fanlar onlayn ta'limning ushbu muhitida yaxshi moslashgan bo'lsa-da, BSc, biotexnologiya yoki muhandislik bakalavrlari kabi amaliy kurslar jiddiy salbiy ta'sirga duch keldi. Misol uchun, elektr/mexanik og'ir uskunalarni o'z ichiga olgan laboratoriya tajribasini talabalar onlayn rejimda bajara olmaydi. Amaliy bilimlarning yetishmasligi onlayn ta'lim boshlanganidan beri dolzarb muammo bo'lib kelgan.

Xulosa qilib aytish joizki, onlayn ta'limga bo'lgan talab ortib borayotganidan kelib chiqib, qo'shimcha kasbiy ta'limga (malaka oshirish dasturlari va kasbiy qayta tayyorlash, magistratura) e'tibor qaratgan holda, Internet muhitida zamonaviy o'quv kurslarini rivojlantirishga katta e'tibor qaratish lozim. biznes boshqaruvi va boshqalar), chunki ta'lim texnologiyalarining ushbu segmentidagi iste'molchilarning maqsadli auditoriyasi onlayn ta'lim formatida kerakli kasbiy ko'nikmalarni olishga eng ko'p g'ayratli. Onlayn ta'lim ta'lim dasturlarini amalga oshirishni barcha toifadagi (o'qish va mehnatni birlashtirgan talabalar, bir vaqtning o'zida bir nechta ta'lim dasturlarini o'zlashtirgan talabalar, nogiron talabalar va boshqalar) ehtiyojlariga ta'lim muhitining qulayligi nuqtai nazaridan, buzilmagan holda moslashtirish imkonini beradi. ta'lim sifati. Bu ta'lim sohasidagi davlat siyosatining tizimli ustuvor yo'nalishlaridan biriga, ya'ni inson hayoti davomida ta'lim va ijtimoiylashuvning moslashuvchan tashkil etilgan o'zgaruvchan shakllarini o'z ichiga olgan uzluksiz ta'lim sohasini rivojlantirishga mos keladi.

Samarali boshqariladigan elektron ta'lim umumta'lim va xususan, universitet ta'limida zamonaviy ta'limni innovatsion rivojlantirishning muhim omillaridan biridir. An'anaviy ta'lim modellarini to'ldiradigan muvozanatli elektron ta'lim globallashtirish, ommaviy "internetlashuv" va xizmatlar va texnologiyalarning ijtimoiylashuvi sharoitida ta'lim tizimini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishi bo'lishi kerak. 21-asrning yangi ta'lim paradigmasi sifatida tobora ko'proq e'tirof etilgan elektron ta'lim O'zbekiston ta'lim tizimining yakkalanishini bartaraf etishning samarali usullaridan biriga aylanmoqda.

Bundan tashqari “Davlat oliy ta’lim muassasalarining akademik va tashkiliy-boshqaruv mustaqilligini ta’minlash bo’yicha qo’shimcha chora-tadbirlar to’g’risida”gi president qarori [2] yuqorida sanab o’tilgan masofaviy ta’lim tizimiga o’tish jarayonidagi muammolarga yechimlar keltirib o’tilgan. Hozirga kelib gibrid tarzda olib borilayotgan ta’lim tizimi ko’plab turdagi muammolarga barham bermoqda.

Adabiyotlar

1. T. Hunt. [Online]. Available: <https://www.aosabook.org/en/moodle.html>.
2. I. Kallel, Integrating Emotion Extraction from Text into Moodle E-learning Platform, 2018.
3. A. P. S. Foundation, "Anytime, anyplace, anywhere," [Online]. Available: [http:// www.sloan.org/program/11/page/49](http://www.sloan.org/program/11/page/49).
4. S. & C. D. Carlson, "Debating the demise of NYUonline. The Chronicle of Higher Education," 2001. [Online]. Available: [http://chronicle.com/free/v48 / i16/16a03101.htm](http://chronicle.com/free/v48/i16/16a03101.htm).